

Црвениот адресар

Наслов на оригиналот
Sofia Lundberg
Den röda adressboken

Copyright © Sofia Lundberg 2017
Published by agreement with Salomonsson Agency
Сите права се задржани.

© Антолог, Скопје, 2020
(македонско издание)

Ниту еден дел од оваа книга не смее да биде препечатуван, умножуван или објавуван во која било форма или на кој било начин во печатените и во електронските медиуми без посебна дозвола од издавачот.

Црвениот адресар

Софија Лундберј

превод
Ирена Трајкова

Библиотека
Бранови
книга 254
Скопје, 2020
Главен уредник
Жарко Кујунџиски
Извршен уредник
Валентина Кујунџиска
Графичко уредување
Марко Трпески
Лектура
Кристина Велевска

Издава
Антолог
ул. „Горѓи Пулевски“ бр. 29 лок. 1, Скопје
тел. / факс (02) 3201 007
contact@antolog.mk
Жиро сметка 300000003674784
„Комерцијална банка“ а.д. Скопје
ЕДБ 4080014541495

Печатница Графоден
ул. „Горно Лисиче“ 69, Скопје
Тираж 500

Printed in Republic of North Macedonia

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека
„Св. Климент Охридски“, Скопје

821.113.6-31

ЛУНДБЕРЈ, Софија

Црвениот адресар / Софија Лундберј ; превод [од англиски]
Ирена Трајкова. - Скопје : Антолог, 2020. - 295 стр. ; 20 см
(Библиотека Бранови ; кн. 254)

Превод на делото: Den röda adressboken / Sofia Lundberg. -
Преведено според: The red address book

ISBN 978-608-243-379-0

COBISS.MK-ID 112033034

Библиотека
Бранови
~

Софија Лундберј
Црвениот адресар

*На Дорис, најубавио̄ӣ анџел на небо̄ӣо̄.
Ти ми даде воздух да дишам и крилја да ле̄шам.*

И на Оскар, мое̄ӣо̄ најска̄ӣо̄цено бо̄га̄ӣс̄ӣво.

1

Соларникот. Кутијата за лекови. Таблетите за шмукање. Апаратчето за мерење крвен притисок во овалната пластична кутија. Лупата со црвена лента од тантела, од некоја божиќна завеса, врзана во три дебели јазли. Телефонот со многу големи бројки. Стариот кожен црвен адресар, неговите свиткани англи што ја откриваат пожелтената хартија внатре. Внимателно организираше сè на кујнската маса. Мораше да бидат наредени така. Немаше набори на уредно испегланиот бебешкосин ленен чаршаф.

Мигновна смиреност додека погледнуваше кон улицата и мрачното време. Луѓето брзаа, со и без чадори. Голи дрвја. Кашест чакал на асфалтот, вода насекаде.

Една верверичка потскокнуваше на гранката, во нејзините очи блесна трошка радост. Таа се наведна, внимателно следејќи ги движења на малото суштество низ замаглениот прозорец. Густата опашка се нишаше од една на друга страна додека еластично се движеше меѓу гранките. Потоа, скокна долу на патот и брзо исчезна, тргнувајќи кон нови авантури.

Наскоро ќе биде време за јадење, си помисли, галејќи си го стомакот. Ја зеде лупата и со растреперената рака ја крена до својот златен рачен часовник. Бројките сè уште беа премали, и немаше друг избор освен да се откаже. Смирено си ги склопи рацете во skutот и за момент си ги затвори очите, чекајќи го добропознатиот звук од влезната врата.

„Дорис, дремнавте?“

Претерано силниот глас нагло ја разбуди. Почувствува рака на своето рамо и сонливо се обиде да се насмее и да кимне кон младата болничарка што се наведна над неа.

„Веројатно, малку.“ Зборовите ѝ се лепеа и таа си го прочисти грлото.

„Еве, напијте се малку вода“, негувателката брзо ѝ подаде чаша вода и Дорис се напи неколку голтки.

„Ти благодарам... Жал ми е, но го забораив твоето име.“ Повторно беше нова девојка. Старата даде отказ, се врати на студии.

„Јас сум, Дорис. Улрика. Како сте денеска?“, праша негувателката, но не застана да го слушне одговорот.

Не дека Дорис одговори.

Таа тивко ги гледаше брзите движења на Улрика во кујната. Ја гледаше како го зема црниот пипер и го става соларникот назад во кујнскиот шпајз. Зад себе оставајќи набори на чаршафот.

„Не додавајте повеќе сол, ви реков“, кажа Улрика, во рацете држејќи послужавник за храна, и строго ја погледна Дорис. Дорис кимна и воздивна додека Улрика ја вадеше пластичната фолија. Сос, компир, риба и грашок, сите измешани заедно, измешани во една кафена керамичка чинија. Улрика ја стави чинијата во микробрановата печка местејќи го бирачот на две минути. Микробрановата почна со слаб шум и полека низ станот почна да се шири мирис на риба. Додека чекаше, Улрика почна да ги преместува работите на Дорис: ги стави весниците и поштата во неуредниот куп, ги извади садовите од машината за садови.

„Ладно е надвор?“, Дорис се сврти кон мрачното и дождливо време од другата страна на прозорецот. Не се сеќаваше кога последен пат имаше излезоно надвор од вратата. Тогаш уште беше лето. Или можеби пролет.

„Да, ух, наскоро ќе дојде зима. Денеска имаше речиси леден дожд. Среќа што имам автомобил, па не морам да пешачам. Најдов место за паркирање на вашата улица, веднаш пред вратата. Паркингот е многу подобар во предградијата, каде што живеам. Во градот е безнадежно, но понекогаш имаш среќа.“ Зборовите течеа од устата на Улрика, па потоа преминаа во при-

душено потпевнување. Некоја поп-песна, Дорис ја препозна од радиото. Улрика се вртеше наоколу. Чистеше во спалната соба. Дорис ја слушаше како се врти наоколу и се надеваше дека нема да ја скрши рачнонасликаната вазна, која ѝ беше толку убава.

Кога се врати Улрика, во едната рака носеше фустан. Со боја на бургунд, волнен, со туфкасти раменици со навој што паѓаа од рабовите. Последниот пат кога Дорис го носеше тој фустан и се обидуваше да го облече, болката во грбот направи да биде невозможно да стигне до под колена. Ја подаде раката за да го земе, но го дофати само воздухот. Улрика одеднаш се сврти и го префрли фустанот преку столот. Потоа негувателката ѝ пријде и почна да ѝ ја откопчува наметката на Дорис. Внимателно ѝ ги ослободи рацете и Дорис тивко залипа кога болката од грбот ѝ се движеше кон рамената. Секогаш беше тука, дење-ноќе. Потсетник за нејзината старост.

„Сега морате да станете. Ќе ве кренам броејќи до три, добро?“, Улрика ја стави едната рака околу неа, ѝ помогна да застане на нозе и ѝ ја спушти облеката на земја. Дорис остана да стои така, во кујната, на студената дневна светлина, гола, само во долна облека. И таа требаше да се промени. Додека ѝ го откопчуваше градникот, се покри со едната рака. Градите слободно ѝ паднаа кон стомакот.

„Ох, душичке, сте се смрзнале! Дојдете, ајде да ве однесам до бањата.“

Улрика ја фати нејзината рака и Дорис ја следеше со претпазливи, колебливи чекори. Чувствуваше како ѝ се нишаат градите, цврсто ставајќи си ја едната рака на нив. Во бањата беше потопло, благодарение на подното греење под плочките, и таа си ги соблече влечките уживајќи во топлината под нејзините стапала.

„Добро, сега да ви го облечам овој фустан. Рацете горе.“

Се обидуваше да прави како што ќе ѝ кажат, но можеше да ги крене рацете само во висина на градите. Улрика се бореше со материјалот додека ѝ го навлекуваше фустанот над главата. Кога Дорис погледна во неа, Улрика се насмеа.

„Се! Колку убава боја, ви одговара. Дали сакате и малку кармин? Можеби и малку руменило на образите?“

Шминките беа на малата маса покрај мијалникот. Улрика го зеде карминот, но Дорис одмавна со главата и се сврти настрана.

„Кога ќе биде готова храната?“, праша на враќање кон кујната.

„Храната! Леле! Каков идиот сум, сосема заборавив на тоа. Ќе морам повторно да ја загревам.“

Улрика брзо отиде кон микробрановата печка, ја отвори вратата и повторно ја затвори со тресок, го намести бирачот на една минута и притисна *сџарџ*. Стави малку сок од брусница во чаша и ја стави чинијата на маса. Дорис се намурти кога ја здогледа таа повраќаница, но гладот го направи своето и ја крена виљушката кон устата.

Улрика седна спроти неа, со шолја во раката. Онаа рачно-насликаната, со розови рози. Дорис никогаш не ја користеше, од страв дека ќе ја скрши.

„Кафето е течно злато, тоа е“, се насмеа Улрика. „Нели?“

Дорис кимна со главата, со очите фиксирани на шолјата.

Не смее да ја испушти.

„Се најадовте?“, Улрика праша зашто некое време седеа во тишина. Дорис кимна со главата и Улрика стана да раскрене. Се врати со друга шолја кафе. Темносива, од *Хеџанес*.

„Повелете. Сега можеме да одмориме малку, нели?“

Улрика се насмеа и повторно седна.

„Ова време, ништо друго освен дожд, дожд, дожд. Како никогаш да не завршува.“

Дорис сакаше да одговори, но Улрика продолжи:

„Се прашувам дали однесов повеќе чорапи во градинка. Малите веројатно ќе бидат мокри денеска. Па, добро, можеби ќе позајмат од некого. Инаку, дома ќе треба да донесам налиснато босоногот дете. Секогаш такви грижи за децата. Знаете и самата како е, претпоставувам. Колку деца имате?“

Дорис одмавна со главата.

„Ах, ниту едно? Ох, душо, затоа никој не ви доаѓа во посета? Зарем никогаш не сте биле мажена?“

Наметливоста на негувателката ја изненади Дорис. Другите млади жени обично не ѝ поставуваа такви прашања, барем не толку директно.

„Но веројатно имате пријатели? Доаѓаат ли понекогаш овде? Изгледа баш дебел, во секој случај“, покажа кон адресарот на масата.

Дорис не одговори. Погледна кон фотографијата на Џени. Онаа што висеше во ходникот, но негувателката никогаш не ја забележуваше. Џени беше толку далеку, сепак секогаш толку блиску, во нејзините мисли.

„Слушајте“, продолжи Улрика. „Морам да одам. Можеме да зборуваме повеќе следниот пат.“

Улрика ги стави шолјите во машината за садови, дури и оние рачнообоените. Потоа ја вклучи машината, уште еднаш ја пребриша масата со крпа за садови и, додека Дорис да сфати, таа си беше отидена. Преку прозорецот ја гледаше како го облекува својот капут додека се движи, потоа се качува во малиот црвен автомобил со логото на агенцијата на вратата. Речиси со влечење, Дорис стигна до машината за садови и го паузира миењето. Ја извади рачноацртаната шолја, внимателно ја исплакна, а потоа ја скри на задниот дел од шкафчето, зад длабоките чинии за десерт. Провери од секој агол. Не се гледаше. Задоволна, се врати назад и седна на кујнската маса и со рацете го израмни чаршафот. Внимателно намести сè. Кутичето со апчиња, таблетите за шумукање, пластичната кутија, лупата и телефонот ги врати на нивните места. Кога го дофати адресарот, ѝ се вкочани раката и таа ја остави така за да се одмори. Го немаше отворено долго време, но сега го стори тоа и го виде списокот со имиња на првата страница. Повеќето требаше да бидат пречкртани. На маргините имаше напишано неколку пати. Еден збор. *Покоен*.

Црвениот адресар

А. АЛМ, ЕРИК

Со толку многу имиња се среќаваме во текот на целиот живот. Дали некогаш си размислувала за тоа, Џени? За сите имиња што доаѓаат и си одат. Тоа ги распарчува нашите срца и нè расплакува. Стануваат сакани луѓе или непријатели. Понекогаш го разлистувам мојот адресар. Прерасна во нешто како мапа на мојот живот и сакам да ти раскажам малку за тоа. Така што и ти, која ќе бидеш единствената што ќе се сеќава на мене, ќе се сеќаваш и на мојот живот. Како тестамент. Ти ги предавам моите спомени. Тие се најубавото нешто што го имам.

Беше 1928 година. Ми беше роденден, штотуку наполнив десет. Во моментот кога го видов пакетот, знаев дека внатре има нешто посебно. Тоа можеше да се дознае од сјајот во очите на татко ми. Тие негови темни очи, обично постојано преокупирани, со нетрпение ја чекаа мојата реакција. Подарокот беше завиткан во тенка, убава украсна хартија. Ја допрев текстурата со прстите. Деликатна површина од материјали собрани во едно. И потоа панделката: голема, свилена црвена панделка. Тоа беше најубавата панделка што некогаш сум ја видела.

„Отвори, отвори!“, Агнес, мојата двегодишна сестра, со нетрпение се наведна над трпезариската маса со двете раце на чаршафот и доби благ прекор од нашата мајка.

„Да, отвори го сега!“, дури и татко ми се чинеше нестрплив.

Ја погалив панделката со палецот пред да ги повлечам двата краја и да ја одврзам. Внатре беше мојот адресар, обвиткан во сјајна црвена кожа, која мирисаше остро на боја.

„Можеш да ги собереш сите твои пријатели во него“, се насмеа татко ми. „Сите што ќе ги запознаеш низ животот. На сите возбудливи места што ќе ги посетиш. За да не ги заборавиш.“

Го зеде адресарот од мојата рака и го отвори. Под *A* тој веќе го имаше напишано своето име. *Ерик Алм*. Плус адресата и телефонскиот број од неговата работилница. Бројот што неодамна го приклучија, на што беше многу горд. Дома сè уште немавме телефон.

Тој беше голем човек, татко ми. Не мислам физички. Воопшто. Но дома како никогаш да немаше доволно простор за неговите мисли. Се чинеше како постојано да лебди во некој друг поширок свет, во други непознати места. Често чувствував дека тој навистина не сакаше да биде дома со нас. Не уживаше во малите нешта на секојдневјето. Беше жеден за знаење и го полнеше нашиот дом со книги. Не се сеќавам дека зборуваше многу, дури ни со мајка ми. Само седеше меѓу своите книги. Понекогаш ќе доползев до него во фотелјата. Никогаш не се противеше, само ќе ме тргнеше настрана, за да не му пречам на патот до буквите и сликите што му го привлекле вниманието. Мирисаше слатко, како дрво, а косата секогаш му беше покриена со тенок слој струганици, што правеше да изгледаше сиво. Рацете му беа груби и распукани. Секоја вечер си ги мачкаше со вазелин и носеше тенки памучни ракавици.

Моите раце. Ги држев околу неговиот врат во претпазлива преградка. Седевме таму во нашиот мал свет. Го следев неговото патување со свртување на секоја следна страница. Тој читаше за различни земји и култури, заглавени иглички на огромната мапа на светот што тој ја имаше приковено на ѕидот. Како да беа места што ги посетил. Еден ден, велеше, еден ден ќе тргнам низ светот. И тогаш почна да додава броеви на игличките. Едни, втори, трети. Редеше различни локации, со различни приоритети. Можеби беше предодреден за живот како истражувач?

Да не беше работилницата на неговиот татко. Наследство за кое требаше да се грижи. Да се исполни должноста. Покорно одеше во работилницата секое утро, дури и по смртта на

фарфар¹, за да застане веднаш до чиракот во тој едноличен простор, со купишта талпи по должината на секој сид, опкружен од остриот мирис на терпентин и на минерали. На сестра ми и мене обично ни беше дозволено да гледаме само од вратата. Надвор, белите рози се лозеа по темнокафените дрвени сидови. Кога им паѓаа листовите од цветовите, ние и децата од соседството ги собиравме и ги стававме во садови со вода; правевме наш парфем, со кој си ги прскавме вратовите.

Се сеќавам на купиштата полунаправени маси и столови, струготини и дрвени палети насекаде. Алатки закачени по сидовите, длета, пили за резбење, столарски ножеви, чекани. Сè си имаше свое место. И од својата позиција зад работната клупа, татко ми, со молив на едното уво и со дебела престилка од распукната кафена кожа, го набљудуваше сето тоа. Секогаш работеше до стемнување, без разлика дали беше лето или зима. Потоа си доаѓаше дома. Дома во својата фотелја.

Тато. Неговата душа сè уште е тука, во мене, покрај мене. Под купот весници на столот што тој го направи, со седлото што мајка ми го исткаја. Сè што сакаше беше да се впушти во авантура низ светот. И сè што направи втисна во четирите сидови во својот дом. Извонредно изработените статуетки, клацкалката што ја направи за мама, со елегантни украсни детали. Дрвените декорации што макотрпно ги имаше изрезбано рачно. Полицата каде што некои од неговите книги сè уште стојат. Мојот татко.

---

¹ Во шведскиот јазик постојат различни зборови за мајките и татковците на двајцата родители. Фарфар се однесува на дедото по таткова страна. [Освен ако не е инаку наведено, сите белешки се на преведувачката.]

2

Дури и најмалите движења бараат ментален и физички напор. Таа ги движеше нозете неколку милиметри напред и потоа прекинуваше. Ги ставаше рацете на потпирачите. Една по друга. Пауза. Застана на нозе. Го фати потпирачот за раце со едната, а другата рака ја стави на кујнската маса. Го помести горниот дел од телото нанапред и наназад за да добие некаква динамика. Нејзиниот стол имаше висок, мек потпирач за грбот, а нозете ѝ одмораа на пластични потпирачи, кои ѝ ги поткренуваа неколку сантиметри. Сепак, ѝ требаше подолго време за да застане на нозе. На третиот обид успеа. Потоа, стоеше уште секунда-две, со наведната глава и со двете раце на масата, чекајќи да ѝ помине вртоглавицата.

Нејзината секојдневна вежба. Прошетка низ нејзиниот мал стан. По ходникот од кујната, околу каучот во дневната соба, пауза за да ги собере исушените лисја од црвената бегонија на прозорецот. Потоа до спалната соба, и нејзиното катче за пишување. До лаптопот, кој стана многу важен за неа. Внимателно седна, во друг стол со пластични подлошки. Тие го правеа столот толку висок што одвај можеше да ги собере нејзините бутови под бирото. Го отвори компјутерот и го слушна слабо, познато бучење од хард дискот како се буди. Кликна на интернет-пребраувачот на десктопот и онлајн-верзијата на нејзиниот весник ја поздрави. Секој ден, таа беше изненадена од фактот дека целиот свет постои во овој мал компјутер. Дека таа, осамена жена во Стокхолм, можеше да остане во контакт со луѓе низ светот, само ако го посака тоа. Технологијата ги исполнуваше

нејзините денови. Тоа го правеше чекањето на смртта малку поподносливо. Овде седеше секое попладне, повремено дури и во раните утрински часови или доцна во ноќта кога сонот одбиваше да соработува. Нејзината последна негувателка, Марија, ја научи како функционира сето тоа. Скајџ, Фејсбук, е-пошта. Марија велеше дека никој не е премногу стар за да научи нешто ново. Дорис се согласи и рече дека никој не е премногу стар за да си ги оствари своите соништа. Кратко потоа, Марија си даде отказ за да може да продолжи со студиите.

Улрика не изгледаше толку заинтересирана. Таа никогаш не го спомнуваше компјутерот ниту имаше прашано што прави Дорис. Само поминуваше низ собата, исполнувајќи задача по задача од својата листа со обврски. Можеби таа сепак имаше Фејсбук? Се чинеше дека повеќето луѓе имаат. Дури и Дорис имаше профил, оној што ѝ го направи Марија. Покрај тоа, и тројца пријатели. Марија беше една од нив. Потоа, тука беше нејзината внука, Џени, од Сан Франциско, плус постариот син на Џени, Џек. Дорис одвреме-навреме проверуваше што се случува со нивните животи, следеше слики и настани од другата страна на светот. Понекогаш дури ги анализираше животите на своите пријатели. Оние со јавен профил.

Нејзините прсти сè уште функционираа. Малку побавни од порано и понекогаш почнуваа да ја болат, принудувајќи ја да одмора. Пишуваше за да ги комплетира своите спомени. За да добие преглед на животот што го живеела. Се надеваше дека Џени подоцна ќе најде сè, откако таа ќе почине. Дека Џени ќе ги прочита и ќе се насмевнува на сликите. Дека ќе ги наследи сите нејзини убави работи: мебелот, сликите, рачнонасликаната шолја. Нема едноставно да ги фрли, нели? Трепереше од помислата, ги ставаше прстите на тастатурата и почнуваше да пишува, со цел да си ги расчисти мислите. *Нагвор, белиџе рози се лозеа ѝо џемнокафениџе сигови*, напиша денеска. Една реченица. Потоа чувството на спокој ѝ се раздвижи низ морето од сеќавања.

 Црвениот адресар
А. АЛМ, ЕРИК ПОКОЕН

Дали некогаш си слушнала вистински викот од очај, Цени? Крик роден од безнадежност? Вресок од дното на душата, кој го копа својот пат до последниот атом и никого не остава недопрен? Имам слушнато неколку, но секој од нив ме потсетува на првиот и најстрашниот.

Дојде од тремот. Таму стоеше. Татко ми. Неговиот плач одекнуваше од камените сидови, додека крвта му пулсираше од раката, обојувајќи го во црвено мразот што ја покриваше тревата. Се случила несреќа во неговата работилница и имаше заглавено парче метал во зглобот. Неговиот плач стануваше јачење, и тој се сруши на земјата. Истрчавме по скалите во дворот, кон него, се собравме многумина. Мајка ми ја врза својата престилка околу неговиот зглоб, држејќи му ја раката. Нејзиниот плач беше исто толку гласен како неговиот кога викаше за помош. Лицето на татко ми беше загрижувачки бледо, неговата уста имаше синовioletова нијанса. Сè што се случи следно беше како во магла. Мажите го носеа до улицата. Автомобилот што го зеде и го одведе. Осамената исушена бела роза израстена од грмушката од страната на сидот, покриена со мраз. Откако сите отидоа, останав да стојам во дворот и се загледав во неа. Таа роза преживеала. Му се молев на Бога татко да ја најде истата сила.

Следуваа недели на вознемирено чекање. Секој ден, ја гледавме мајка ми како пакува остатоци од појадокот – овесна каша, млеко и леб – и оди во болницата. Често се враќаше дома со недопрената храна.

Еден ден, се врати дома со облеката на татко ми завиткана над кошницата, која сè уште беше полна со храна. Нејзините очи беа црвени и потечени од плачење. Црвени како отруената крв на тато.

Сè застана. Животот заврши. Не само за татко ми туку за сите нас. Неговиот очајнички плач тоа студено ноемвриско утро беше брутален крај на моето детство.